

જીં ધોરણુ ભણુનારી બાળાઓ માટે

ગુજરાતના પ્રસિદ્ધ સાક્ષર
સ્વર્ગવાસી નવલરામ લક્ષ્મીરામ કૃત
રકારી તથા ગાયકવાડી કેળવણી ખાતામાં ચાલતી.

પાળ ગરબાવળીનીનોટ

રચી બપોલી પ્રસિદ્ધ કરનાર.
મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કોના.
સોલ એજંટ.
શા. મગનલાલ મોતીરામ.
શાહપોર—સુરત.

આવૃત્તિ ૧ બી
આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા ઑક્ટ મુજબ
રજીસ્ટર કરાવ્યું છે

અમદાવાદ પાનકોરના નાકે મનહર
મોતીલાલ ગજા

સને ૦

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
મહાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૩૨૩૫

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[गङगादा रुक्मीनाथ विभाग]

अनुसमाक ३२३५

वर्गक

पुस्तकनु, र. ५५०२५५५५५५ गरी

विषय 57 1/2 : २४५.२, ११५१

‘બાળ ગરબાવળી’ની નોટ.

બાળ પ્રાર્થના.	વચ્ચલુગડા.	સુમાર્ગ=ખરો રસ્તો.
પ્રાર્થના=માગણી.	આલજો=આપજો.	દિક્ષ=મન; અંતર.
આપ=તમે, પોતે.	સંકટ=દુઃખ, પીડા;	વમાવ=રખાવ.
પ્રાણી માત્રના=સઘળા.	ટાળજો=મટાડજો; ફર	પરમારથ=પરોપકાર,
જ પ્રાણી પદાર્થના	કરજો.	પારકાનુ બહુ કરવુંને.
શક્તિ=મળ; જોર.	વા'લ=હેત.	પૂર્ણ=પુરેપુરો
માપ=પ્રમાણ	સુખુદ્ધિ=સારી બુદ્ધિ	વ્યસન=દેવ. આહત.
માપ લાગુ=પગે લાગુ.	કાપો=કાઢી નાખો.	લગાડજો=પાડજો
પ્રથમ=પહેલુ.	કુતર્ક=નઠારા વિચાર	અ તર=મન.
તમ=તમાર.	કુચાલ=નઠારી ચાલ	ઉઘાડજો=ખોલજો, ફે.
પ્રેમ=હેત; પ્રીત.	સેવ=સેવા; ચાકરી.	લાવો કરજો.
અમપર=અમારાપર.	દેવ=આહત.	શુદ્ધ=ચોક્કસ.
રહેમ=દયા; મહેરબાની.	હરો=વધ ભો.	જોગ=જાયક.
ક્ષેમ=કુશળ; આરોગ્ય;	અહમેવ=અહંકાર, ગર્વ	ચોગ્ય=જાયક.
શરીરે સુખી.	માયાળુ=હેતાળ.	નિશાળે જતી છા.
કુશળ=આરોગ્ય; શ.	મીઠાં=મધુર.	ડીઠું વર્ણન.
રીરે સુખી.	ખોલ=વાણી; સખ.	વર્ણન=હકીકત; વાત.
બાડુ=સમાં; બંધન.	ભાવ=હેત; પ્રીતિ.	ચાલી=ખારી.
	નિશાવ=ઠકાવ; મુજરાન.	ખેટી=નાની.

ડા'પણુ=સમજણુ.

રાદો=કુળઓ.

હાદો=દિવસ, હહાડો.

વા'ણે=મળસ્કામા. ૫
રોટીએ

નિત્યે=દરરોજ, હ મેશાં.

પ્રાંતે=હોસથી, ખુશીથી

બાવે=હોસથી

ચૂકે=બૂલે, વિસરે.

કો કાળે=કોઈ વખતે

સિલેટ=પથરપાટી,
સ્લેટ.

સાહી=પડડી, ઝાલી.

દીમે=દેખાય.

હમદમ=હરખાતી હર
ખાતી.

સરસ=સારી.

હરેછે=નક્કી થાય છે.

વાતો=વારતાઓ.

હરખ=આનંદ. ખુશાલી

સરવને=ખધાને, સર્વને.

રસાળી=રસવાળી.

ખોલ=થગ્ઢ; વાણી.

મન ગમે=મનને પસંદ
પડે.

છોડીઓની ઉભણી.

ઉભણી=મિજબાની.

અલીઓ=ખેનો

હળીમળી=સ પી.

કો=કોઈ.

આણી=લાવી

ખોળી=શોધી.

અણી=એહી, ખોટલી

સસ્તા=સોધા.

ખોરા=ગંધાતા.

કોકડી=સૂકી રામણુ.

દ્રાખ=દરાખ.

ખર્ફજ=ખરફજ.

ખર્ફજ સરખી=ખરફ

ના ચોસલા જેવી.

હરખી=ખુશી થઈ.

કેમે=કોઈ પણ રીતે.

હાર્યો=ભાગ્યો.

ખપે=ઉપયોગમાં આવે,

કામ લાગે.

મમરા ખે જાતના થાય
છે ખારાને મોળા.

ગટ્ટ કરી ગયા=ખાઈ
ગયા.

પાય પકવાન=સાડવા,

હહાંતરા, જલેખી,

હરસીપુરી. સુનફેણી

વગેરે.

જીમ સળવળે=મોંઘા

પાણી આવે છે;

ખાવાનું મન થાય છે.

ગળગળતું=ધીથી નીતરતું

મો બળતું=તીખું તમ

તમતું.

ખોખો=પોસ.

ખારેક=સૂકું ખજૂર.

સેકયો=શેકેલો.

છાનુ=ચોરીને.

છુપાવી=સંતાડી.

વાળી=નોકલી, કાઠી

રોતી=રંતી.

ખિચારો=ગ.

પાસ=પાસે
મિજખાની=કમળી.
ગુજરાતનો વનસ્પતિ
વેલવ.

ભાગ ૧ લો.
વેલવ=શોભા.
રૂડો=સારો
મુલક=દેશ.
જગદીશ=પરમેશ્વર.
ધડ્યો=મનાવ્યો.
લીલાલહેર=આનંદ
ધન=પૈસા.
ધાન્ય=અનાજ.
બૂધર=પરમેશ્વર.
ઝાલર=વાલ.
ઝાઝા=ધણી.
આદે=ખીજ
કળશી=૧૬ મણનો
બોળો.
કાચું સોનું=કાચો કો-
મતી માલ.
કાચું=ખાકી મણી.
નાવનાર;

પરમેશ્વર
કૂપા=મહેર; દયા.
ભરતખંડ=હિંદુસ્તાન.
ભારે=ધણી.
બૂલ=ચૂક.
જુડો=ખરાબ; નહારી.
દળદર=મરીખાઈ.
માહી=મા
દળદરમાહી કુખી ગયા=
ગરીખાઈમા આવી
પડ્યા.
બેલ=શબ્દ
જનમ=જન્મગી.
હુજર=કળા.
જૂડો=મોટો.
મમત=જીવ; આપમલ.
ગાડરવટ=ચેટાની માફક
ધર્મ=અદેખાઈ.
તાણે=કરે.
દાઝ=સાગણી.
ધુમે=ફગે.
ગવે=અહંકારથી.
મરઝો=આખાહ; સુખી;

ચઢીઆતો
સ્વદેશ=પોતાનો દેશ.
વાઝો=ધઝો; ધારો.
સજી=રાખી.
વિધામાતા=સરસ્વતી.
મદમાતા=અહંકારમા
છાકેલા.
કમરકશી=કેડ ખાંધી
ખૂંખારી=આળસ દૂર
કરી.
બહાર પડો=મેઢાન પડો;
પ્રખ્યાત થયો, તૈયાર
થાઓ
ફતેહ=જીત, જય.
ધારી=વચારી.
ગુજરાતનો વનસ્પતિ
વેલવ.
ભાગ ૨ નો.
બગીચો=બાગ.
ફાલ્યો=ફળ પૂલ વાળો
થયો.
ફુલ્યો=ખીલ્યો.

મ્રજ્યાત=જાણીતો.
 ઝુંડ=જ્યો
 દીસે=દેખાય.
 હરખી=આનંદપામી
 હસે=ખુશી થાય.
 ધટા=ફેલાવો, ભરાવ
 યોગમ=ચારે બાજુએ.
 સેના=લશ્કર
 હારોહાર=હારખંધ.
 મણા=ખામી, કસર.
 છાયા=શીળો
 ભુડો=તડાગ.
 ખીલ્ય=ખીલી રહ્યું.
 અમૂલ્ય=જતી દીમત
 થઈ શકે નહિ તે.
 ખુધ=ખુદ્ધિ, અડકલ.
 દિણા=વગરના
 ખપ=કામ.
 ખરે=ખચિત, નક્કી
 વાક=ગુનો; તકરીંગ
 કાએ=કાંઈ પણ.
 શેલડી=શેરડી.
 ઝુંકે=નમે.

કુંભસ્થળ=હાથીના મા
 થાનો વચમાનો ઢેકો.
 અવાહિર=રતન
 ગાઉ=વખાણુ; તારોશ
 કર.
 કદબ=એક જાતનું ફૂલ
 ઝાડ એ ઝાડપર શ્રી
 કૃષ્ણ ભગવાને ગો-
 પીના લુગડા લઈ
 મૂક્યા હતા.
 ઝીલી=ટકાવી.
 ખરે=પણ, નક્કી
 જમરખી=જમરણી.
 કદલી=કેળ.
 પપાઉ=પપનસ.
 મઝાદાર=ઘહેજતદાર,
 સ્વાદિષ્ટ.
 ગુજરાતનો વનસ્પતિ
 વૈભવ.
 ભાગ ૩ જો.
 મઝ=આનંદ.
 મુગંધ=સારીવાસ.
 મજની=મે-

રંગાખેરંગી=તરેહ ત-
 રેહનાં રંગના.
 આંખે વળગે=આખને
 ગમે.
 બે'કી=મહેકી, બહેકી,
 મધમધ થઈ.
 ગુણી=ગુણુકારી.
 મધમધી=બહેકી
 સોરમ=પીમળ, વાસ.
 ચોપાસ=ચારે તરફ
 સોહામણા=શોભિતા.
 કેસુડા=ખાખરના ફૂલ.
 સુરજફૂલ=સુરજમૂખી
 પૂડ=પાછળ.
 ચાદાસુ=ચંદ્રમા સાથે.
 હાસુ=હસવું
 હાસુઆવે=ખીલે.
 તુરી=પીપી સરણાઈ.
 બનિયા=બન્યા.
 પુકારે=બૂમ પાડે.
 વૈભવ=શોભ
 ઈસ-પગ

લીલા=ગોભા

વાસ=ગૃહેષાણુ, મુકામ.

જગદીશ=પરમેશ્વર.

સભર ભર્યો=પુરેપુરે

દેશાયો.

ભાગ્ય=નમીમ.

ભવ=દુનીઆ

સાર=મતનમ

મર્યો=ગયો

નિશાળનું વર્ણન.

વર્ણન=લક્ષીકત. વાત

પાય લાગુ=પગે લાગુ,

ભાગ=મટાડ, ફરક.

મુખ=મોટે

ખે નપણી=મહીઅર.

મનમોજે=ખુશીથી,

ગીત=ગાયન.

રૂપાળા=મેલિત.

કિમગ=હોસ, ઉત્કટ.

ખેળવણી=રમકડા

ખૂશકાર=ખુશ કરનાર.

રીઝો=ખુશી થઇ

ચગકતે=ઝગકતે,

ખાળા=ઝોકરી

નકશો=ગામ કે દેશનો

ચિતરેલો નમુનો.

નવરંગી=તરેહ તરેહના

રંગના

તકતકતા=તકચકતા

બલા=સાગ.

તપ્તા=આરસા.

ભેરગ્યા=ટાગ્યા

ચકર ચકર=ગોળગોળ

સખિ=ખેનપણી.

સંગે=સાથે

મતિ=મુદ્ધિ

રંગે=ખુશીથી.

મઝા=આનંદ.

રમ=ખુટ્ટી.

માયા=હેત, પ્રીત.

પરે=ઉપર.

શાત=ધીરા

મીઠું ભાખે=મીઠા વ.

ચન ખેલે

છટા=ચાલાકી, ખુમી.

ત્યાહી=ત્યા

ચોટે=વળગે

છાહી=છવાઇ, પથરાઇ

અહાલી=આવી.

મોજ=મજા

ગઢ=સુદર.

ભાગ્ય=નસીબ

મળે=ઉતરે

ભણતર=વિદ્યા

વણુ=વગર

પગુ સગખા=દોરદોરા.

નર=પુરુષ.

નાર=સ્ત્રી

અપાન=વણાવ.

નિરખ્યા=જોયા.

બાળકોની માગણી.

સમજૂતી—હે પરમેશ્વર ! તમે સધળાંજ પ્રાણી પદાર્થના મા બાપ છો, માટે હું માગું તે આપો તમારા બાળનું કાંઈ પ્રમાણ નથી, હે પરમેશ્વર ! હું પગે લાગીને આટલું માગું છું (૧)

પહેલા હું તમારો પ્યાર માગું છું. તમે અમાગ પર મહેરબાની રાખો, તમારી મહેરબાનીથીજ અમે શરીરે સુખી રહીએ, માટે હે પરમેશ્વર હું પગે લાગીને આટલું માગું છું. (૨)

હું મારી મા શરીરે સુખી રહે એવું માગું છું, મારા બાપ શરીરે સુખી રહે એવું માગું છું, મારા સગા વહાલા અને બાઈ બેનો શરીરે સુખી રહે એવું માગું છું, હે પરમેશ્વર (૩)

હું માગું છું કે તમે અમારું પોપણ કરજો, વળી અનાજ, લુગાં અને આબરૂ પણ આપજો, અને બધા માણસના દુખ મટાડજો, હે પરમેશ્વર (૪)

હું હેત લાવીને માગું છું, કે હું બાળકને તમે સારી બુદ્ધિ આપો, અને નહારા વિચાર તથા નહારી રીતભાતને કાઢી નાખો. હે પરમેશ્વર (૫)

હું માબાપની સેવા (માબાપ જીવતા રહે અને તેમની આકરી કરવાનો વખત આવે એવું) અને હંમેશા સાચું બોલવાની ટેવ માગું છું, વળી માગું છું કે મારા મનમાનો અહંકાર કાઢી નાખો, હે પરમેશ્વર (૬)

હું માયાળુ સ્વભાવ, મીઠી વાણી અને બહેલા પરચર

તું માગું છું, કે જેથી દુનોઆમા માફ ગુજરાન થાય, હે પરમેશ્વર (૭)

હું માગુ છું, કે મને ખરો રસ્તો (મોક્ષનો માર્ગ) બતાવો.
અને મારા મનમા દયા રખાવો, તારી પારકાનું પુરેપુરું ભતું કરા
વો, હે પરમેશ્વર (૮)

હું માગુ છું, કે મને બચવાની ટેવ પાડજે, અને મારા મનની
આખો ખુદશી કરજે, (મતનમ કે ખરમોટું સમજવાની બુદ્ધિ આ
પજે,) વળી સાચનો ચોકમો સુરજ ઉઠાડજે મતનમ કે હું સાચુ
બોલું છું એથી આગરનો દેનાવો કરજે, હે પરમેશ્વર (૯)

મેં ઉપર પ્રમાણે જે જે માગુ તે તારી પામે માગવાને હું
લાયક છું અને તને આપ છે તેથી આપવા જોગછો, હવે મને જે
જે આપવા લાયક હોય તે આપો, હે પરમેશ્વર (૧૦)

નિશાળે જતી છાકરીની હકીકત.

સમજુતી—મારી વહાલી બેન બહુ નાની છે, પણ સમજ-
ણમા મોટી છે મતનમ કે સમજણ વધારે છે (૧)

મારી વહાલી બેન કંઈએ કરતી નથી, અને આમો કિંવસ
હસતીજ હોય છે મતનમ કે હમમુખી છે (૨)

મારી વહાલી બેન મળસ્કામા વડેતી ઓ ગાથી પડેતી
ઉઠે છે. (૩)

મારી વહાલી બેન તરોજ દાનણ કરે છે તે ખુશીથી ન-
= ' ' ૪)

મારી વદાલી એન ચોટથો ઓળાવે છે ને રોજ કપાળ હુ
છાવે છે (૫)

મારી વદાલી એન ૧૦૦ સુધી ગણે છે અને હોસથી “ બૂ
પા ” શીંળે છે (૬)

મારી વદાલી એન નિશાળે જાય છે અને કોઈ દિવસ નિશાળે
જવાનું ચૂંટી નથી (૭)

મારી વદાલી એન સ્વેટ પડે છે અને બહુ સમજુદેખાય છે (૮)

મારી વદાલી એન પેન માગે છે ત્યારે બધાને વદાલી લાગે છે.૯

મારી વદાલી એન હાથમા ચોપડી લે છે અો હરખાતી હ-
રખાતી ચાવે છે. (૧૦)

મારી વદાલી ખન લેશન કરે છે તેથી બધામા નકડી સાગી
ગળાય છે (૧૧)

મારી વદાલી એન વારતાઓ વાચે છે તેથી બધાને ખુશાલી
ઉપજે છે (૧૨)

મારી વદાલી એન તાળી લઈને (તાળ સાથે) રમવાળી ગ
બી ગાય છે (૧૩)

મારી વદાલી એન ની મીઠી વાણી જોઈ મેં દુતીઆગા કોઈની
મીઠી વણી માંબળી નથી (૧૪)

માની વદાલી એન તમે વદાલી લાગો છો માટે તમને પસંદ
પડ તે માગી લો (૧૫)

છોકરીઓની મિજબાની

સમજુતી—સા બેતો સપીને આવો આજે આપણે મિજબાની કરીએ. બધાએ ઘરમાંથી કાઢક કાઢક ખાવાનું લાવો. આજે કોઈ સેકેલા ચણા અને કેઈ ઘાણી લાવી. આજે કોઈ કાપડ તે ખાડ લાવી આજે (૨)

દોઈ ખજૂર શેષી લાવી આજે કોઈ ચારોળી ખાતી ખાતી આવી આજે (૩)

કોઈ કહે છે કે એતો બોટેલી છે આજે કોઈ મીઠી બદામે લાવી આજે (૪)

કોઈએ સોત્રા પરતા આપ્યા. આજે એતો ઘણાજ ખોરા છે એમ સૌએ કહ્યું આજે (૫)

કોઈ સુકી રાયણો તો કોઈ દરાખ લાવી આજે કોઈ આખો મૂળો લાવી. આજે (૬)

કોઈ બરફના ચોમલા જેવી બગીચી લાવી આજે તે જોઈ બાળકોએ ખુશી થઈ કહ્યું. આજે (૭)

કોઈ ખુશીયી પેંડો લાવી. આજે પણ તે કોઈયી કેમે કર્યો બાગ્યો નહિ આજે (૮)

પણ તે પથરથી બાગ્યો. આજે કોઈ સારો લાડવો લાવી. આજે (૯)

— કોઈ કહે છે એ અમાગ કામમા નહિ આવે આજે સારે મૂકીએ. આજે (૧૦)

(૧૦)

કાઠ સકરપાર લાવી. આજે તો કાઠ ગોળપાપડી અને ખારા મમરા લાવી. આજે (૧૧)

કાઠ પમંદ પડે તેવા ગાડીઆ લાવી આજે તેનો રમતા રમતાંજ ખાઈ ગયા. આજે (૧૨)

કાઠ પાચે પકવાન લાવી આજે તે જોઈ નકકી ગોમા પાણી આવે મતલબ કે ખાવાનું મન થાય આજે (૧૩)

કાઠ ધીવી નોતરતુ દળ અને મગદળ લાવી. આજે કાઠએ તીખું તંમતમતુ અથાણું આણ્યું. આજે (૧૪)

કાઠ જોખો ભરી ખારેક લાવી. આજે કાઠ શેકત્રો પાપડ લાવી આજે (૧૫)

કાઠ કાઠ ચોરીને સતાડીને લાવી. આજે તે જીળી આવી કે તરતજ પાછી મોકત્રી આજે (૧૬)

અને તેને કહ્યું કે બેન એનો ચોરી કહેવાય. આજે કહ્યા વગર ધરમાથી કાઠ પલ્લુ લાવવું નહિ. આજે (૧૭)

એટલામા એક ગરીબ છોકરી રડતી આવી. આજે અને કહ્યું કે મારી મા કાઠ આપતી નથી આજે (૧૮)

એને હેતથી પાસે બેમાડી આજે અને બધાએ કાળજી કે રવા માડી આજે (૧૯)

બધા હેતથી વહેંચીને ખાય છે આજે અને કહે છે કે ખાઈ પી રહ્યા પછી ગરબા ગાવા માડીએ આજે (૨૦)

ગુજરાતની વનસ્પતિની શાલા. ભાગ ૧ હો.

સમજૂતી—ગુજરાત દેશ સારો છે, સારો છે, સારો છે. પરમેશ્વરે એને દુનીઆમાં સારો બનાવ્યો છે. (૧)

જ્યાં જુઓ ત્યાં આનંદ આનંદજ છે, કારણ કે પરમેશ્વરે પૈસા અને અનાજની મહેરબાની કરી છે. (૨)

ધણી, જમ, બાત, ધઉં, ચણા, વટાણા અને વાલ થાય છે (૩)

વળી જ્યાં ધણી, તુવેર, મગ, ચોળા, મઠ, અડદ, મકાઈ અને ૧૧ ધણાં થાય છે. (૪)

અને વળી દીવેલી, તલ, અળસી, વગેરે ચીજો હજારો હજાર કળશી પાકે છે (૫)

હું ખરું કહું છું, કે એ ગણે ગણી શકાય એમ નથી, ગુજરાતમાં તમામ જાતનો કાચો સોના જેવો કીમતી માલ પુષ્કળ થાય છે.

પરમેશ્વરે કાંઈ પણ ખામી રાખી નથી, પણ ઉલટી હિંદુસ્તાન ઉપર ધણી મહેરબાની કરી છે. (૭)

હે ભાઈ ! આપણીજ મોટી બૂલ છે, કે આપણે ગરોબાઈમાં આવી પડ્યા છીએ. (૮)

જો આવો (શબ્દ) મુલક ખીજને મળ્યો હોય તો જીદગીમાં તે દુખ શબ્દ જાણેજ નહિ. (૯)

ભોંકા પોતાની બુદ્ધિથી કંઈ પણ હુન્નર પરદેશમાંથી શીખી નથી - 'કે' ઘેટાની માફક ખોટી જીદ કરે છે મતલબ કે સુધારો કરતા નથી. (૧૦)

આપમત, આળમ અને અદેખાઈ એ બધું છોડી દો, અને દેશની લાગણીને મટે અભિમાન રાખી બધે ફરો, મતલબ કે પર-દેશમા મુમાફરી કરો. (૧૧)

અહ કારથી (સ્વદેશાભિમાનતા અહ કારથી) દેગ પાછો ચઢી-વ્યાતો કરો, અને સુતા બેમતા પોતાના દેશનું સુખ ધરો (૧૨)

સપ ગાખાને, સગ્ગવતી દેરીને યાદ કરીને હુન્તર કળામા અ-ભિમાનથી છુદેલા થાઓ, મતલબ કે હુન્તર કળામા મન્યા રહો. ૧૩

કેડ બાધીને જરાવરગા આળમ દૂરઃકરીને તૈયાગ થાઓ તો હું ચિચારીને કહું છું કે તમારી જીત છેજ. (૧૪)

ગુજરાતની વનસ્પતિની શોભા ભાગ ૨ જો

સમજ્યતી—ગુજરાત ખરેખરો બાગજ છે, અંતે ધણા ફળ ફલવાળો હોવાથી જાણીતો થયો છે (૧)

જ્યાં જાડોના ધણા જથ્થા માલમ પડે છે, જેને જોઈને મન આનંદ પામી ખુશ થાય છે (૨)

તડ ચારે તરફ ફરતો ફલાવો કરે છે, તેની નીચે લસકર ઉતર તુ હતું (૩)

હારબ ધ ધણા આપાઓ ઉગે છે, કહો કે કેનેની સ્વાદમા કાઠ ખામી છે । (૪)

લીમડાનો શીજો સારો છે, સારો. પણ આમલીની પ્રીતિ નકારી છે. કારણ કે લીમડો કડવો છે પણ તે અને તેની જવા ગુણકારી અને આમલી ખાતી છે અને તે ને તેની હવા રો, જે

કપાસનો છોડ કેવો સારો છે ! એ પોતે નાનો છે પણ દુની-
આને ઢાકનારો છે. કારણ કે રૂના લુગડા બનેછે ને તે આખી દુ-
નીઆ પહેરે છે. (૬)

આ ખસખસતું ખેતર કેવું ખીલી રહ્યું છે ! જેના રસતું
ધણુ કીમતી અરીણુ બને છે. (૭)

અડકલ વગરના માણસો જે વગર કારણે (શોખને માટે)
ખાય, તો નડકી મરેજ એમા એનો કાષ્ઠપણુ વાક નથો. (૮)

આ ઉભી શેરડીઓ કેવી શોભે છે ! જે, જે, એની ચમરી-
ઓ કેવી નમે છે ! (૯)

પેલુ શણસતુ શળ કેવું મોડુ છે ! તે હાથીના માથાની વચ્ચ-
માના ઢેકા જેવુ દેખાય છે (૧૦)

જે, જે બધા ઝાડો રતનાજ છે મતલબ કે ધણુ કીમતીછે,
હુ કોના વખાણુ કરું અને કોના ન કર. (૧૧)

આસોપાલવ, કદમ, પીપળ, ખીલી અને જાણે આકાશને ઠ-
કાવી રહ્યું હોય એવું ઉંચું તાડનું ઝાડ પણ છે. (૧૨)

વાસ, સાગ, સરગવો, બાવળ, ખાખર, ખજુરીઓ અને આ-
વળના ઝાડ પણ છે, (૧૩)

જમફળી, કમરખી, ખેરડી, સીતાફળી, કેળ અને હાડમડીઓ-
ના ઝાડ છે. (૧૪)

કોડી, રાયણુ, લીંબુ, જાંબુ, નારંગી, અંજીર અને શેતૂરનાં
લાખા ફળ તું જો. (૧૫)

ફલસાં અને દ્રાખો એવા લાખો સ્વાદવાળાં

ગુજરાતની વનસ્પતિની શોધા. ભાગ ૩ બે.

સમજુતી—હે બેનો ! ધૂતનો આનંદનો આપણા ગુજરાત દેશમાં છે. કારણ કે તેમાં સોના જેવી શોભા અને સાચી વામ એજીબને છે. (૧)

ધૂતો કેવા તરેહ તરેહના રંગના છે, તે ઉડીને આખે-વળગે એવાં છે મતલબ કે તે આંખને વારંવાર જોવા ગમે છે (૨)

વળી તેની ખુશબો એવી સારી આવે છે, કે તેથી આખો ગુજરાત દેશ બહેક બહેક થઈ રહે છે. (૩)

ગુપ્ત, બાઈ, કેતકી, સાહેલી, પારિજાતક, ચંપે, અને ચંપેલીનાં ફૂલ છે. (૪)

ગુણકારી ગુલાબ, મોગરો, બટમોગરો, ગુલછડી, તગર, તુળસી અને હમરાના છોડ પણ છે (૫)

ચારે તરફ જંગલો ધૂતોથી મધમધ થઈ રહ્યાં છે, ધૂતોનું નામ લેતા વાગ્જ કેવી સારી વાસ આવે છે (૬)

પાણીમાં કમળના ફૂલ ચારે તરફ કેવા ખીલી રહ્યા છે ! સાંજે ગુલબાસના ફૂલ કેવા શોભિતાં લાગે છે (૭)

આ ગુલાલાના ફૂલ કેવાં શોભી રહ્યા છે ! કેસુડાના તથા કસુંબાનાં ફૂલ વહાલા લાગે છે. (૮)

હે બેની ! પેલા સુંદર સુરજમુખી ફૂલ સુરજની પાછળ પ્રેમથી કેવાં ફરે છે ! (૯)

પોયણીના ફૂલ ચંદ્રમા સાથે પરબુદા છે ^{પરબુદા} જ્યારે ^{પરબુદા} ^{પરબુદા} દ્રમાને જુએ છે ત્યારે તે ખીલે છે. (૧૦)

(૧૫)

કરેણા અને તનમનીયાંના દૂલ મળના ખીલ્યા છે, અને ધન-
તુરાના દૂલ પીપી જેવા બનેલાં છે. (૧૧)

જાણે વન પરમેશ્વરની લીલા પોકારતું હોયતી । વનની શોભા-
મા. પણ પરમેશ્વરનું રહેઠાણ છે. (૧૨)

જ્યાં જોડકું ત્યાં પરમેશ્વર પુરેપુરો ફેલાયો હોય, એમ લાગે
છે. નવસંગમ કવિ કહે છે, કે મારૂં સારૂં નશીબ કે હું દુનીઆના
સારૂં તરફ ગયો. મનસબ કે દુનીઆનો સાર મેં કહી બતાવ્યો. (૧૩)

નિશાળની હાકીકત.

સમજીતી—મા, હું તને પત્ર લાગીને કહું છું કે તું મને
નિશાળે મુક, મા, હું મોઢેથી માગી લઉં છું કે મારા બચવાના કાડ
તું પુરી પાડ (૧)

મા, માન જેવડી મારી ધણી સહીઅરો જો, જો ચોપડીઓ
લખને બચવાને જાય છે. (૨)

મા, જો, જો એ કેવી આનંદથી નિશાળે જાય છે. હે મા! ત્યાં
જો જાય તો દરરોજ ગીત ગવાય છે (૩)

મા, ત્યાં શામિતા રંગની (રંગાકારની) એક પેટી બરેલી છે,
હે મા, તેને તો ત્યાં ખેડી હોંસથી જીએ છે. (૪)

મા, ખીજી પેટી ખુશ કરે એવા રમકડાંની છે, મા, જોને મા-
ણસો ખુશીથી આકારની પેટી કહે છે. (૫)

મા, વળી શામિતા ઝગકતા ચોટલામાં ધણી લખોટા પ-
ઓ ગણે છે. (૬)

મા, તરેહ તરેહના ઝગઝગતા રંગવાળા નવા નકશાઓ સારી રીતે બીંતે ટંગાવ્યા છે તે જાણે આરસા હોયની ! (૭)

મા, ત્યા એક ચીંતરેલો ગોળો (પૃથ્વીનો ગોળો) ચારે તરફ ફરી શકે એવો છે, મા, હું સાચું કહું છું, કે ખરેખર તે ચકર ચકર ફરે છે. (૮)

મા, હું એક દહાડો ખારી એનપણી સાથે લા ગઇ હતી, મા, તેજ દિવસથી ખુશીથી બણવાની મરજી થઈ. (૯)

મા. નિશાળમા તો બણવાની મજા છે, મા, ત્યા એક વાગે રમવાની રમ્મ મળે છે.' (૧૦)

મા, ત્યા મહેતાજી બધ પર ઘણી માયા ગમે છે, મા, મહેતાજી હંમેશા ધીરા સ્વભાવથી મીઠું બોલે છે. (૧૧)

મા, ત્યા શીખવવાની કેવી ખુબી છે! મા, ચારે તરફ ઘટા છવાઈ રહી છે તેથી ત્યા બણવામાં મન ચોટે એ (૧૨)

મા, ચાલી નિશાળે બણવા જવું એતો આનંદજ, મા, ત્યાં હંમેશા રમ્યા કરતાં બણવું ગમે છે. (૧૩)

મા, જે નિશાળ બહારથીજ લક્ષ્યાવે એવી છે, હે મા, જે ત્યા જઈને હોંસથી બણીએ તો નસીજ ઉપડે (૧૪)

મા, વિદ્યા વગર સ્ત્રી અને પુરુષ ઢોર સરખા રહે છે, મા, મેં બણતરમાં મણીજ સુખો જોયા છે. (૧૫)

તા. ૩-૧૨-૧૯૧૦

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

કિન્ડરગાર્ટન સીસ્ટમ મુજબ. નવાં ધોરણ માટે
મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. તરફથી બહાર પડેલી કુલ

બાળવર્ગની નોટ	૦-૧-૬	સાતમીના અર્થ	૦-૮-૦
પહેલીના અર્થ	૦-૨-૦	પદાર્થપાઠ ભા. ૧ ભા. ૦-૩-૦	
બીજીના અર્થ	૦-૩-૦	પદાર્થપાઠ ભા. ૨. ભા. ૦-૫-૦	
ત્રીજીના અર્થ	૦-૪-૦	બુગોળ પ્રવેશ	૦-૫-૦
ચોથીના અર્થ	૦-૬-૦	મૂળાક્ષર કિતા	૦-૦-૩
પાંચમીના અર્થ	૦-૬-૦	સુરત જાહેરનો નકશો	૦-૧-૦
છઠ્ઠીના અર્થ	૦-૭-૦	ચોપાંસીતાલુકાનો „	૦-૧-૦

પાંચ વરસનું પંચાંગ. ૦-૧-૦

ક. સ. ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૪ સુધીનું

કન્યા વાચન માળા પુસ્તકપહેલાના અર્થ ૦-૩-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજાના અર્થ ૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજાના અર્થ ૦-૬-૦

ચોથા, પાંચમા અને છઠ્ઠા ધોરણની

બાળાઓ માટે.

સ્વર્ગવાસી નવલરામ લક્ષ્મીરામ કુલ

શરકારી તથા ગાયકવાડી કેળવણી ખાતામાં ચાલતી.

‘બાળ ગરબાવળી’ની નોટ

૧૧

ના.

